

УДК 316.346.2:305](438)

А.В. ШИДЕЛКО

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ СТАТЕВОЇ ДЕМОРАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПОЛЬЩІ

Проаналізовано соціально-превентивну діяльність державних, громадських і релігійних організацій щодо соціальної профілактики статевої деморалізації неповнолітніх у Польщі.

Ключові слова: соціальна профілактика, статева деморалізація, неповнолітні, статево виховання, сексуальна освіта.

Соціальні виклики та загрози, які спричинює ризикована статева поведінка молоді, та неоднозначне ставлення різних соціальних груп до завдання статевої освіти підростаючого покоління висувують питання соціальної профілактики статевої деморалізації як одну із актуальних проблем у Республіці Польщі. Означене питання в Польщі є об'єктом гострих дискусій, суперечок представників різних політичних угруповань, релігійних організацій і світських інституцій, практиків і науковців, які, наприклад, висловлюють часто протилежні погляди на питання соціальної профілактики раннього статевого життя в аспекті навчання методів контрацепції тощо, не завжди враховують вимоги часу й очікування молоді людини.

Проте незважаючи на перелік проблем, які існують у статевої соціалізації підростаючого покоління, питанням статевого виховання, підготовки молоді до життя в родині в Польщі вже понад 30 років приділяється належна увага. Цей процес має різні напрями розвитку, і варто зазначити, що польські колеги досягли суттєвих успіхів у його вирішенні. Польща була серед піонерів сучасної сексуальної освіти в Європі. Наукові, публіцистичні досягнення, освітні програми навчання викладачів і молоді – все це заслуговує на найвище визнання.

Дослідження цієї проблеми започатковане в наукових публікаціях М. Зеліської, Я. Кужемпи, Й. Мочидловської, Д. Пташека, Т. Римажа, М. Сошинської, А. Сташевської та ін.

Мета статті – висвітлити діяльність інституцій, які реалізують комплекси різноманітних превентивних програм щодо соціальної профілактики статевої деморалізації неповнолітніх дівчат у Польщі.

Діяльність державних організацій у галузі соціальної профілактики статевої деморалізації, зокрема, представлена Центром консультування молоді та сексуальної освіти, який є науково-дидактичною одиницею в структурі Зельоногурського університету та знаходиться в м. Зельона Ґура. Центр виник у 1993 р. і на сьогодні є провідним закладом у Польщі, який займається систематичними науковими дослідженнями, просвітницькою

діяльністю у сфері статевого виховання, сексуального та репродуктивного здоров'я, сексуальної поведінки, а також науково-практичною діяльністю щодо сексуального виховання та профілактики ВІЛ/СНІДу. У центрі провадять спостереження за явищем дитячої проституції та порнографії, а також консультування жертв сексуального насилля. З липня 2001 р. у Центрі почав діяти відділ, який займається аналізом і моніторингом мережі Інтернет на предмет дитячої проституції та порнографії [6, с. 37].

Іншою державною інституцією, яка активно реалізує завдання запобігання та протидії проявам статевої деморалізації серед молоді, її “вростанню” в кримінальні структури, є органи правоохорони і правопорядку, особливо поліція превенції. Працівники цього підрозділу поліції скеровують свою діяльність на тісну співпрацю з освітніми та медико-профілактичними державними інституціями, а також різними громадськими організаціями, провадять численні превентивні заходи із дітьми, молоддю й їхніми родинami. Читаючи лекції, працівники поліції звертають особливу увагу на безпосередній вплив стану деморалізації молоді, обтяженого часто алкоголізмом, наркоманією, на явище злочинності серед неповнолітніх.

Значна увага приділяється також соціально-превентивній роботі з неповнолітніми, які стали матерями. Вона реалізовується польськими державними інституціями, товариствами, неурядовими організаціями. Осередками соціальної роботи під патронатом держави є Центри соціальної допомоги. Вони пропонують різні форми підтримки неповнолітніх матерів, включаючи безпосередню роботу, спрямовану на сім'ю, так і на дитину з метою підтримки її біо-соціокультурного розвитку. Така функція передбачає: суспільну компенсацію (відшкодування), яка виражена в певному грошовому еквіваленті; превентивну діяльність, яка має на меті збагатити знання матерів про закономірності й особливості процесу всебічного розвитку дитини; а також діяльність служби порятунку від нещасних випадків і кризових ситуацій [3, с. 37] (полягає в забезпеченні всім необхідним матері та дитини у разі потреби: надання притулку – місця в кімнаті, харчування, медико-психологічної, правової і соціальної допомоги, створення умов для виховання й опіки для дитини, для навчання чи праці для неповнолітньої матері). Такі завдання реалізуються в Польщі кризовими центрами допомоги жінкам або будинками самотньої матері.

Значна увага також зосереджена на роботі з потенційними повіями чи майбутніми неповнолітніми матерями, які перебувають на вулиці, не відвідують загальноосвітньої школи, належать до молодіжних груп ризику. У Польщі здійснюється підготовка спеціальних фахівців – “педагогів вулиці” для соціальної роботи з цією категорією дівчат і хлопців.

Федерація “Захист жіноцтва і планування родини” має освітянську групу “Понтон”, члени якої систематично провадять сексуальну просвіту молоді на різноманітних вуличних акціях, святах, концертах, фестивалях тощо, де поширюють інформаційні матеріали, брошури, щодо

сексуального здоров'я молоді, профілактики хвороб, що передаються статевим шляхом, абортів, працюючи під гаслом “Здорова молодь – здорова нація” [1].

Діяльність міжнародних організацій, які досліджують проблеми соціальної профілактики статевої деморалізації, питання поширення порнографічної продукції та продажі жінок і дітей у рабство представлено, зокрема, Міжнародною організацією “Ла Страда” та Міжнародною організацією ЕСРАТ.

Міжнародна громадська організація “Ла Страда” надає допомогу (правову, психологічну, соціальну, медичну, педагогічну та ін.) дівчатам і жінкам, котрі постраждали від секс-рабства, сприяє в поверненні їх на Батьківщину. Організація є цілком незалежною від державних структур, у тому числі й від поліції та гарантує всім постраждалим, котрі до неї звертаються, конфіденційне збереження інформації. Чільне місце в діяльності організації “Ла Страда” відводиться превентивній і освітній роботі, яка проводиться безпосередньо з молодими жінками та дівчатами – представницями потенційної групи ризику, а також бажаючими виїхати за кордон на заробітки [5, с. 27].

Крім вже відомої в Європі “Ла Страда”, вирішенням питань ліквідації дитячої проституції та секс-туризму займається також інша відома Міжнародна організація ЕСРАТ. На підставі статистичних даних, отриманих у результаті проведених наукових досліджень, вона інформує світову спільноту про зростання проблеми дитячої проституції та секс-туризму. У Польщі працює понад 250 груп ЕСРАТ. Вони проводять активну співпрацю з поліцією. Працівники цієї організації допомагають в ідентифікації осіб, які сексуально використовують дітей, захищають права неповнолітніх, здійснюють роботу із неповнолітніми проститутками, допомагаючи їм у процесі ресоціалізації та соціальної реадaptaції, зокрема щодо відновлення стосунків із родиною та знаходження свого місця в соціумі серед законослухняних членів суспільства, які працюють (або навчаються), щоб приносити користь собі й іншим [4].

Заслуговує на увагу “Вокзальна місія ім. ксьондза Я. Схнейдера” головною метою якої є знаходження підлітків, які займаються наданням сексуальних послуг за винагороду, а також беруть участь у порнографічних зйомках і, відповідно, виведення таких дівчат і хлопців із процесу занять “вимушеною” проституцією на вокзалах, вулицях, надання їм компетентної та диференційованої допомоги. У місії функціонують різноманітні секції: терапевтичної, соціальної допомоги, моніторингу Інтернету, соціально-профілактичних програм тощо [2, с. 169].

Важливою є роль Костелу у всебічній турботі про людину, особливо молоду, яка реалізується через християнсько-католицьке суспільне вчення, що проповідується під час богослужінь, в індивідуальних бесідах із дітьми та батьками, у діяльності харитативних організацій соціально-педагогічного спрямування. Соціально-профілактична діяльність релігійних общин ґрунтується на таких практичних завданнях, як формування духовних цінностей, виховання у дітей і молоді загальної культури,

міжособистісних відносин, а також відповідального ставлення до свого здоров'я.

Висновки. Таким чином, Польща як католицька держава має широко розбудовану мережу державних, громадських та особливо релігійних організацій (будинки самотньої матері, кризові центри, телефонні консультативні пункти, психолого-педагогічні поради, центри кризової інтервенції, світлиці, майстерні та інші соціально-педагогічні форми, призначені для денного перебування і соціальної реінтеграції молоді з неблагополучних сімей, зокрема дівчат, у тому числі “дітей вулиці”, колишніх повій та ін.), які надають дуже широкий спектр різнопланових послуг щодо соціальної профілактики статевої деморалізації, запобігання ранній вагітності молодих дівчат та їхній абортівній поведінці, втягування молодих дівчат у секс-індустрію тощо. Одне із завдань соціально-профілактичної діяльності полягає в тому, щоб орієнтувати молоду особу на ті організації чи конкретних суб'єктів, які можуть надати їй соціальну і психологічну підтримку та допомогу.

Перспективу подальшого дослідження цієї тематики вбачаємо у вивченні стану підготовки фахівців до здійснення статевого виховання, сексуальної просвіти та соціально-профілактичної діяльності в Польщі.

Список використаної літератури

1. Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny. Działalność, publikacje, informacje o aborcji, antykoncepcji, edukacji seksualnej [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.federa.org.pl.
2. Kurzępa J. Prostitution dziewcząt / J. Kurzępa // Młodzież pogranicza – “świnki”, czyli o prostitucji nieletnich. – Kraków : Impuls. – 2001. – S. 166–170.
3. Malec A. O sytuacji młodocjanych matek / A. Malec // Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza. – 2004. – № 2. – S. 35–38.
4. Raport o stanie zagrożenia demoralizacją i przestępczością nieletnich oraz patologiami wśród dzieci i młodzieży w województwie wielkopolskim [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.narkomania.org.pl/czytelnia.
5. Staszewska A. La Strada / A. Staszewska // “Niebeska Linia”. Dwumiesięcznik poświęcony problematyce przemocy w rodzinie. – 2002. – № 5. – S. 25–28.
6. Zielińska M. Wychowanie seksualne wobec zmian zachowań seksualnych młodzieży polskiej – analiza wyników badań własnych / M. Zielińska // Ginekologia Praktyczna. – 2007. – № XV. – S. 34–38.

Шиделко А.В. Современные подходы относительно социальной профилактики половой деморализации несовершеннолетних в Польше

Анализируется социально-превентивная деятельность государственных, общественных и религиозных организаций относительно социальной профилактики половой деморализации несовершеннолетних в Польше.

Ключевые слова: *социальная профилактика, половая деморализация, несовершеннолетние, половое воспитание, сексуальное просвещение.*

Shydelko A. Modern approaches in relation to a social prophylaxis sexual demoralization of minor in Poland

Socialpreventive activity of state, public and religious organizations is Analysed in relation to the social prophylaxis of sexual demoralization of minor in Poland.

Key words: *a social prophylaxis, sexual demoralization, is minor, sexual education, sexual inlightening.*